
P r i n o s i

UDK: 282 (474.5)
Primljeno 5/2004.

SADAŠNJE STANJE CRKVE U LITVI

Romualdas Dulskis, Kaunas

Zemlja mučenika i stradalnika¹

Godine 1990. Litva je ponovno stekla slobodu i nezavisnost nakon 50 godina sovjetske okupacije. Kad je Sovjetski Savez okupirao Litvu 1940., započeo je progon Katoličke crkve. Prekinut je konkordat i diplomatske veze s Vatikanom. Zabranjen je vjeronauk i katoličke izdavačke djelatnosti; crkveno vlasništvo je konfiscirano. Samostani redovnika i časnih sestara su zatvoreni; slijedila su masovna uhićenja i deportiranja Litvanaca u Sibir.

Kler je proganjen zbog revnosti u vršenju pastirskih dužnosti, čak i zbog priprave djece za Prvu pričest. Ipak, mnogi svećenici riskirali su gubitak slobode i revno obavljali svoje svećeničke dužnosti. Mnogi su bili kažnjavani kraćim ili dužim kaznama zatvora.

Za godina okupacije bilo je opasno osnivati ne samo nacionalne nego i vjerske udruge. Svaki pokušaj strogo je kažnjavao. Organizatori takvih pokreta bili su proganjeni i zatvarani. Unatoč tome, sedamdesete su dočekale stvaranje pokreta Prijatelji euharistije, koji se brzo širio.

Katolički tisak također je zabranjivan. No ipak, katoličke knjige i časopisi su se posvuda tajno izdavali i dopirali do širokog kruga čitatelja. Popriličan je broj katolika osuđen na dugogodišnju robiju samo zbog sudjelovanja u takvim aktivnostima. Tajni časopis

¹ Tako je Papa Ivan Pavao II. nazvao Litvu kad ju je posjetio 1993.

*Litvanska kronika Katoličke crkve*² redovito je stizao do slobodnog svijeta, svjedočeći o pravom licu komunističkog raja.

Za vrijeme posjeta Litvi 1993., papa Ivan Pavao II. je rekao: "Sjetimo se svih sinova i kćeri vaše zemlje koji su nekoć bili osuđivani i bacani u zatvor; onih koji su odvedeni u koncentracijske logore, deportirani u Sibir ili Kolimu³ i onih koji su osuđeni na smrt. Put križa zadesio je mnoge vaše zemljake. Za njih je raspeti Krist bio nepresušni izvor snage na putu u progonstvo i smrt."⁴

Nacionalne značajke pobožnosti

Papa Pio XII. nazvao je Litvu bastionom katolicizma u sjevernoj Europi. Poštujući pripadnike drugih vjera, Litva je katolička zemlja, sa svojih 3,7 milijuna stanovnika.

Vjerska pripadnost

Katolici	79,0%
Vjeruju u Boga, ali ne pripadaju ni jednoj religijskoj afilijaciji	9,5 %
Pravoslavci	4,0 %
Vjernici stare vjere	1,0 %
Protestanti	1,0 %
Novoprotestanti ⁵	0,25%
Muslimani	0,1 %
Ostali	0,15%
Neopredijeljeni	5,0 %

Unatoč pedesetogodišnjoj komunističkoj ateističkoj propagandi, vjera u Boga i istinski duhovni osjećaj zadržavali su se u narodu. Među ljudima se prepoznaje živa odanost Euharistiji. Diljem zemlje se prakticiraju različiti oblici štovanja Svetog Sakramenta. Godine 2000. u Kaunasu je održan Nacionalni euharistijski kongres.

² Vidi: *The Chronicle of the Catholic Church in Lithuania*, Chicago, 1981.

³ Područje istočnog Sibira, nazvano po istoimenoj rijeci.

⁴ Jonas Paulius II Lietuvoje, Vilnius, 1994., str. 94.

⁵ Moguće je da je broj novoprotestanata veći. Posljednjih nekoliko godina ove su religijske skupine vrlo aktivne, a novi članovi često nerado iskazuju svoju religijsku pripadnost.

Narod iskazuje duboko štovanje Djevici Mariji. Štuje se molitva krunice, posljednjih godina svakog 13. u mjesecu održavaju se mise u čast Djevice Marije, i ta se pobožnost iznimno raširila. Hodočasnici u velikom broju posjećuju Gospina svetišta, Siluvu, Ausros Vartai, Zemaiciu Kalvariju i Pivasiunai.

Obnovljeno je štovanje Kristove muke, u prvom redu preko stare tradicije podizanja križeva uz ceste blizu raskrižja, šumskih staza i ispred kuća. Na taj način pokazuje se vjera u Boga i traži se Njegova zaštita. Jedinствен znak kršćanske vjere je Brdo križeva blizu Siauliaija. To je sveto mjesto za Litvance.⁶ Za Sovjetske vlasti ti su križevi nekoliko puta rušeni jaružalima. Ipak, ljudi bi svaki put podizali nove. Danas križevi na Brdu križeva izražavaju različite osobne prošnje ili zahvale, ali i usrdne molitve Bogu za zaštitu litvanskog naroda. Vrlo su popularne Postaje Križa na Kalvariji⁷ i pobožnosti Križnoga puta koje se održavaju tijekom korizme u mnogim crkvama.

Ponovnom uspostavom nezavisnosti Litve mnogi, koji su se bili udaljili od Crkve, opet su se vratili vjeri. Utemeljeni su mnogi duhovni pokreti; u mnogim župama osnovane su molitvene zajednice mladih.

Struktura Crkve i pastoralna skrb

U Litvi, čija je površina 65.300 četvornih kilometara postoje dvije crkvene provincije.⁸ Crkvena provincija Vilnius sastoji se od nadbiskupije Vilnius, i biskupije Panevesys i Kasiadorys. Crkvena provincija Kaunas sastoji se od nadbiskupije Kaunas i biskupije Siauliai, Telsiai i Vilkaviskis (Marjampole). Vojni ordinarijat je odgovoran za duhovne potrebe vojske. Sadašnja struktura litvanske Crkve i broj svećenika i vjernika prikazan je u tabeli.⁹

⁶ Prvi križevi podignuti su za one koji su pali u ustanku protiv carske Rusije 1831. i 1863. Stoga je Brdo križeva oduvijek simbol otpora protiv ugnjetavanja.

⁷ Križne postaje nalaze se na Kalvariji otvorenom polju nedaleko od crkava gdje je sagrađen niz kapelica u kojima su oslikani prizori Kristove i Marijine muke. Vjernici ih pobožno posjećuju i razmatraju Kristovu i Marijinu muku, moleći prigodne molitve, pjevajući pjesme, svirajući i vršeći određene obrede.

⁸ Sveta Stolica načinila je novi administrativni raspored 19. prosinca 1991.

⁹ Vidi: *Kataliku zinyras*, Vilnius, 2004., str. 162-163.

Biskupije	7
Župe	679
Biskupijski svećenici	718
Sjemeništarci	183
Svećenici-redovnici	73
Časne sestre	868

Ponovnom uspostavom litvanske nezavisnosti 1990., otvorile su se goleme mogućnosti pastoralne djelatnosti za Crkvu. Započeo je povrat crkvene imovine koju je sovjetska vlast bila oduzela. Ukinuta je zabrana poučavanja vjeronauka u školama. Otvorile su se mogućnosti na polju karitativnog djelovanja, evangelizacije, kulture i djelatnosti katoličkih medija.

Nastale su nove župe, osobito u gušće naseljenim gradskim područjima. U svim župama uspostavljena su župna vijeća da bi pomagala svećenicima u pastoralnom radu. Kad je dopušteno slobodno uključivanje u crkvena društva, oživjele su predratne katoličke organizacije u Litvi, koje su neprekidno uspješno djelovale u egzilu u inozemstvu za vrijeme sovjetske okupacije. Uz crkvena društva što su prije postojala, razvili su se i noviji crkveni pokreti. Pridružili su im se laici, aktivno sudjelujući u procesu evangelizacije. Osposobljavanje laika jedno je od najvažnijih pothvata Crkve, budući da je za vrijeme sovjetskog režima bilo zabranjeno sudjelovanje laika u crkvenim aktivnostima.

Litvanska Republika ponovo je uspostavila diplomatske odnose s Vatikanom, pa je Apostolska nuncijatura prisutna u glavnom gradu Vilniusu.¹⁰ Svi Litvanci bili su duboko impresionirani posjetom Pape Ivana Pavla II. Litvi 1993. Sveti Otac pružio je vrlo važan poticaj obnovi Crkve i nacije nakon desetljeća totalitarne vladavine.

Narod, osiromašen komunističkom propagandom i njezinom ateističkom ideologijom, osjećao je veliku potrebu za katoličkom religioznom literaturom. Danas Litvanci mogu doći do katoličkih knjiga i časopisa. Trenutačno izlazi nekoliko časopisa i novina katoličke orijentacije koji se mogu nabaviti u cijeloj zemlji. Neke biskupije, vjerničke udruge, župe i organizacije, izdaju svoje vlastite publikacije. Vrlo su omiljeni programi katoličkoga radija i televizije kao i katoličkog interneta.¹¹

¹⁰ Apostolski nuncij u Vilniusu zastupa Svetu Stolicu u trima baltičkim državama: Litvi, Latviji i Estoniji.

¹¹ <http://www.lcn.lt>.

Vjeronauk se danas poučava u svim osnovnim i srednjim školama. U biskupijama postoje katehetski centri čija je zadaća da provjeravaju kvalitetu poduke i napredak metodologije. Laici čine 93 posto nastavnog kadra; 7 posto su svećenici, redovnici i redovnice. Većina nastavnika vjeronauka ima odgovarajuću teološku spremu. Nastavu vjeronauka pohađa 60 posto učenika. S djecom i mladima provode se različite aktivnosti: taborovanja, proslave praznika i meditacijski seminari. Zajednice i organizacije mladih uspješno djeluju.

U svim biskupijama postoje centri za mlade. Oni osposobljavaju duhovne župne voditelje, potpomažu djelatnosti mladih u župama, pružaju pomoć u stvaranju novih metoda rada, vode brigu o zboru mladih, o skupinama koje pjevaju crkvene pjesme, o duhovnim potrebama ministranata. Također potiču suradnju između katoličkih organizacija mladih i drugih organizacija, zajednica i skupina koje su zainteresirane za razvoj mladih.

U svakoj litvanskoj župi djeluje Caritas kako bi se ublažile ljudske nevolje. Pomaže siromašne, bolesne i stare, obiteljima bez sredstava, hendikepirane, beskućnike i zatvorenike. Također je po cijeloj zemlji raširena mreža centara za obitelj, koji su razvili opsežan program za mlade. Pripremaju zaručnike za sakrament braka i pružaju različite vrste pomoći obiteljima. Postoje i međunarodni centri, kao što su Društvo malteškog reda, Društvo Kolping i Samaritanci koji su poznati po svojim aktivnostima na području razvoja i socijalnog rada. Često su laici uključeni u rad ovih društava i njihovi projekti nerijetko se pripremaju u suradnji s drugim vladinim i nevladinim organizacijama.

Značajnu ulogu u pastoralnom i u cjelokupnom životu Crkve imaju redovničke zajednice i kongregacije: benediktinci, isusovci, Marijini redovi, franjevci, kapucini, zajednica svetog Ivana, salezijanci, dominikanci, bazilijanci, kao i kontemplativne kongregacije žena, te 29 drugih aktivnih ženskih kongregacija diljem zemlje.

Mjesta za meditaciju koje vode redovnici sve su popularnija kod ljudi različitih dobi, obrazovanja i zanimanja. Redovnici i redovnice značajno pridonose tome da članovi Crkve mogu rasti u svojoj vjeri te produbljivati svoju kršćansku praksu.

Viša akademska učilišta

Za vrijeme sovjetske okupacije Litve jedino sjemenište kojem je bio dopušten rad bilo je biskupijsko sjemenište u Kaunasu. Sada

djeluju četiri sjemeništa: u Vilniusu, Kaunasu, Telsiai, te Marijampole.

Najvažnija katolička akademska ustanova u Litvi je Fakultet katoličke teologije Sveučilišta u Kaunasu *Vytautas Magnus*. Fakultet je odobrila Vatikanska kongregacija katoličkih studija. Fakultet ima katedru za teologiju, katedru za religijske studije, katedru za kanonsko pravo i istraživački centar za crkvenu povijest. Trenutačno ima 600 studenata laika i sjemeništaraca, koji studiraju za diplomatske, postdiplomske i doktorske stupnjeve.

Na Pedagoškom sveučilištu u Vilniusu postoji katedra katoličke teologije. Na Sveučilištu u Klaipedi postoji katedra za vjeronauk. Na Sveučilištu Siauliai kao glavni predmet studija uveden je vjeronauk u kombinaciji s umjetnošću. Religijski studiji i Istraživački centar Sveučilišta u Vilniusu njeguju i razvijaju kršćansku kulturnu tradiciju na akademskoj razini. Istražuju istinsko stanje religije u Litvi i potiču dijalog između religijskih i svjetovnih kultura. Škola za socijalni rad na Sveučilištu *Vytautas Magnus* školuje katolički orijentirane socijalne radnike.

Poslanje Akademskoga pastoralnog centra jest da razvija kod studenata živu katoličku vjeru i stvara ugodnu radnu okolinu i duhovnu bliskost između studenata i profesora.

Litvanska Katolička akademija za znanost prima katoličke učenike iz Litve i one koji žive u inozemstvu. Nastoji uspostaviti tješnje veze i suradnju između litvanskih studenata i onih iz inozemstva. Također nastoji promicati poznavanje litvanske nacije i njezine kršćanske kulture.

Izazovi današnjice

Nakon stjecanja nezavisnosti mogućnosti za kontakte s drugim zemljama, u Litvi su se uz vrlo povoljne čimbenike razvili i oni negativni, koji zvone na uzbunu. U prvom redu to je širenje svjetovnog duha sa Zapada. Ta masovna kultura utječe na mlade te se udaljavaju od istinskih vrijednosti i okreću masovnoj potrošnji. Potreba za sakramentom pomirenja sve je manja.

Msgr. Sigitas Tamkevičius, kaunaški nadbiskup, tvrdi: "Danas sa žalošću primjećujemo da izvanjska sloboda ne jamči pronalaženje laganog i vrijednog životnog puta. Masovna kultura pokušava ignorirati Boga i umjesto Njega nudi mladima opijate, narkotike i lažnu ljubav. Nove religije i sekte koje su prokrčile put do Litve ne

pokušavaju utjecati na vjeru onih koji su ostali nepokolebani i nakon oluja progona, već pokušavaju angažirati mlade, koje žele uvjeriti da je katolička vjera staromodna i da treba pronalaziti modernije religije. Isto tako, druge, vrlo opasne religije pronalaze put ovamo, a one čovjeka mogu ne samo odvesti na krivi put, nego ga učiniti bogaljem za cijeli život.”¹²

Kako bi odgovorila na širenje svjetovnog duha Litvanska nadbiskupska konferencija čini sljedeće:

- Sve biskupije imaju službu za evangelizaciju čija je zadaća širenje aktivne evangelizacije.

- Nadbiskupije podržavaju skupine i pojedince uključene u evangelizaciju.

- Sjemeništa koja pripremaju buduće svećenike posvećuju veliku pozornost pripravi za evangelizaciju.

- Koriste se sve mogućnosti za evangelizaciju i katehezu: netom vjenčanih parova, roditelja prvopričesnika i onih koji su izgubili najbliže.

- Koriste se sve raspoložive mogućnosti za evangelizaciju na televiziji i radiju.

- Koriste se iskustva u evangelizaciji crkava u drugim zemljama.

Dolazi do širenja novih religijskih pokreta koji nisu kršćanskog, nego su pseudo-kršćanskog podrijetla – kultovi iz istočnjačkih izvora, new age. Najčešće značajke tih pokreta su: autoritativan vođa, centralizirana uprava, pranje mozga, samo površno shvaćanje vjere, agresivno i uporno pridobivanje novih članova, odbijanje sudjelovanja u konstruktivnom dijalogu s kompetentnim katolicima.¹³ Neki ljudi su se uključili u nove religijske pokrete jer nisu dobili pomoć ni naišli na dobrodošlicu u krugovima Katoličke crkve. Budućnost tih novih religijskih pokreta ovisit će o stavu i aktivnoj angažiranosti Katoličke crkve.

Litvanska biskupska konferencija pripremila je lijek protiv širenja novih religijskih pokreta:

- Analizirati prirodu i aktivnosti novih religijskih skupina i pokreta.

¹² Arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus sveikinimas Lietuvos jaunimui, u: Baznycios zinios, Kaunas, 2000., br. 11.

¹³ Vidi: A. Peskaitis, D. Glodenis, *Stuolaikinis religingumas*, Vilnius, 2000., str. 124-180.

- Neprestano putem medija prosvjeđivati ljude da ne bi bili zavedeni.

- Paziti da novi religijski pokreti ne prodru do ljudi pod maskom dobrotvornosti ili prerusavajući se na neki drugi način.

- Njegovati istinski kršćanski način života i živu vjeru, kako bi se moglo oduprijeti utjecaju novih religijskih pokreta.

- Nastojati da sve obitelji dođu do katoličke literature i tiskanih materijala.¹⁴

Litvanska biskupska konferencija osobito vodi računa o sredstvima informiranja javnosti. Poboljšana je stručnost ljudi koji rade u katoličkim sredstvima priopćavanja. Vodi se računa o tome da ima što više katoličkih emisija na televiziji i da se poboljšava njihova kvaliteta. Kler se potiče na veću inicijativu u promicanju i distribuiranju katoličkoga tiska. Stalno se apelira na vlasnike i zaposlenike nekatoličkih medija da razvijaju duh novinarske odgovornosti i izbjegavaju pripremanje etički destruktivnih emisija i članaka.

Crkva i politički život u zemlji

Dokumenti Katoličke crkve u svezi s javnim političkim pitanjima imali su velikog odjeka u Litvi. Biskupi, sa svoje strane, pokušavaju podignuti svijest javnosti, i osobito političku svijest.

Nastoje da se ljudi ne prepuštaju nedoumicama, nego da aktivno sudjeluju u rješavanju javnih problema, koristeći se svojim glasačkim pravom.

Litvanski se biskupi u svojim propovijedima i u medijima često dotiču raznih životnih tema iz sfere javnog života. Sa zanimanjem odgovaraju na probleme i na teme današnjice. Raspravljaju o negativnim pojavama i objašnjavaju stav Crkve o raznim pitanjima. Nadbiskup Vilniusa, kardinal Audrys Juozas Backis, izjavio je: "Uvijek sam se zalagao i dalje ću zagovarati načelo kako Crkvi i kleru nije primjereno da sudjeluje u politici i agitira za političke stranke i pojedince ili protiv njih. Ipak, politika se često i bez razloga, miješa u javni život; tako, što god da se dogodi u javnosti, tiče se svakog pojedinca koji živi u Litvi. Crkva ne postoji izvan države – one surađuju jedna s drugom. Crkva nije izdvojena iz područja javnosti,

¹⁴ Vidi: Lietuvos Vyskupu Konferencija, *Evangelizacijos ir stelovados programos projektas*, u: *Baznycios zinios*, Kaunas, 1996., br. 11.

ona sudjeluje u životu ljudi. Vodi brigu o blagostanju ljudi i nacije kao cjeline, a prije svega o duhovnom blagostanju. Brine se za zajedničko dobro i ne samo da joj je dopušteno nego je i obvezna da se javno izjašnjava; Crkva ne smije šutjeti kad se govori neistina, kad se krše ljudska prava, kad se sije sjeme zla."¹⁵

Litvanska biskupska konferencija otvoreno je govorila o pridruživanju Europskoj uniji. Pozvala je ljude da aktivno sudjeluju na referendumu, izjavivši: Vaš je glas potreban jednako kao što su potrebne i vaše molitve. Molitve su potrebne svima u Europi da bi nam Svemogući pomogao – od Baltika do Mediterana – kako bismo zajedno stvorili civilizaciju ljubavi, savjesnije i pravičnije društvo; kako bismo stvorili zajednički dom gdje nikome ne bi manjkao duhovni mir i materijalno blagostanje. Europsku uniju treba pomagati tako da svatko u njoj poštiva kršćanske vrijednosti."¹⁶

Biskupi su u nekoliko prigoda javno govorili protiv umjetne oplodnje, eutanazije, kontracepcije, neprimjerenog obrazovanja o spolnosti u školama, otvaranju kasina i drugim relevantnim pitanjima.

Crkva se stavlja na stranu siromašnijih slojeva društva, u njezinu su vidokrugu uvijek oni koji su se našli u posebnim situacijama i obiteljskim poteškoćama - zanemarena djeca, nezaposleni, seoski puk pogođen siromaštvom, umirovljenici s bijednim mirovinama i drugi. Crkva širi kršćanski sociološki nauk u društvu na različitim razinama.

Budući da Crkva ne šuti, već ocjenjuje sve što se događa u zemlji s kršćanskom vjerom i s moralnog stajališta, to nesumnjivo ne ostaje bez rezultata. Dapače, takav položaj Crkve donosi vidljive plodove ne samo kod formiranja mišljenja u društvu nego i kod donošenja Vladinih odluka.

Litvanski sveti

Glavni zaštitnik Litve i jedan od najpopularnijih svetaca u zemlji je sv. Kazimir (sv. Kazimieras) (1458.–1485.), knez države Litve i Poljske. Blaženi nadbiskup Jurgis Matulaitis (1871.–1927.),

¹⁵ Jo Eminencija kardinolas Audrys Juozas Backis atsako i "Omni Laiko" skaitytoju klausimus, u: [http://www.omni.lt/?i\\$9359_26002\\$z_137634](http://www.omni.lt/?i9359_26002z_137634).

¹⁶ Lietuvos vyskupu kreipimasis del stojimo i Europos sajunga, u: Baznycios zinios, Kaunas, 2003., br. 5.

obnovitelj marijanaca¹⁷ mnogo je pridonio Crkvi u Litvi i njezinu narodu. Mykolas Giedraitis (1425.–1485.) nije službeno proglašen blaženim, ali ga narod od starine časti kao blaženika.

Iako su pravoslavci u Litvi u manjini, Pravoslavna crkva štuje tri sveca, litvanska mučenika iz Vilnusa: Antonija, Ivana i Eustahija. Ova tri Litvanca pripadala su dvoru velikog vojvode Algirdasa i bili su mučeni zbog svoje kršćanske vjere 1347. godine.

Život nadbiskupa i sveca istočnoga katoličkog obreda Josaphata Kuncewicza (1580.–1623.) vezuje se uz Litvu. Sveti Andrija Bobola (1591.–1623.) pripadao je Isusovačkoj provinciji u Litvi. Karmelićanin sveti Raphael Joseph Kalinowski (1835.–1907.) rođen u Vilniusu ondje je proveo dio života. Sveta sestra Faustyna Kowalska (1905.–1938.), apostolica božanskog milosrđa, imala je mistična iskustva dok je živjela u Vilniusu, od 1933. do 1936. Danas se pobožnost božanskog milosrđa širi po cijelom svijetu.

Trenutačno su u Litvi u tijeku postupci beatifikacije trojice biskupa i dviju laikinja. To su nadbiskupi Mecislovas Reinys i Teofilus Matulionis, biskup Vincentas Borisevicius, te Adele Dirsyte i Elena Spirgeviciute.

Nadbiskup Mecislovas Reinys (1884.–1953.) stekao je široko obrazovanje dok je studirao u Vilniusu, St. Peterburgu, Louvainu i u Strasbourgu. Bio je to pobožni, ponizni svećenik koji je u Vilniusu radio kao vikar, kapelan, učitelj, predavač u sjemeništu, te član Litvanskog udruženja za znanost. Jedan je od osnivača Litvanske katoličke studentske organizacije. Bio je aktivan u političkom životu zemlje. Krajem 1925. bio je ministar vanjskih poslova. Godine 1926. posvećen je za biskupa i sve je snage ulagao u poticanje aktivnog sudjelovanja vjernika u Crkvi. Osobito je bio zaokupljen duhovnim potrebama mladih. Bio je i profesor na Sveučilištu u Kaunasu, gdje se bavio istraživačkim radom. Za druge sovjetske okupacije¹⁸ bio je godine 1947. optužen za protusovjetsku djelatnost te uhićen. Nakon dugih godina iscrpljujućeg zatočeništva umro je godine 1953. u ruskom zatvoru u Vladimiru.¹⁹

¹⁷ Svećenička udruga Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije, (marijanci) raširena je u Litvi, Poljskoj, SAD-u, Brazilu, Ukrajini, Latviji i Portugalu.

¹⁸ Prva sovjetska okupacija trajala je od 1940. do 1941.; nacistička okupacija od 1941. do 1944.; a druga sovjetska okupacija od 1944. do 1990.

¹⁹ Vidi: A. Streikus, *Lietuvos vyskupai kankiniai soviettniame teisme*, Vilnius, 2000., str. 573-760.

Biskup Vincentas Borisevicius (1887.-1946.) diplomirao je na Sveučilištu u Fribourgu. Radio je kao vojni kapelan, potom je predavao u sjemeništu u Sejnyju u Poljskoj, a poslije je bio ravnatelj sjemeništa u Telsiaiu. Bavio se i novinarstvom. Kada je postao biskup, isticao se pravičnošću, pobožnošću i pastoralnom marljivošću. Za vrijeme II. svjetskog rata pomagao je siromašne i žrtve rata. Kada su ga uhitile sovjetske vlasti, skupina Židova koje je bio spasio od smrti za vrijeme nacističke okupacije došla ga je braniti. Bez obzira na to, bio je osuđen na smrt i ustrijeljen u Vilniusu 1946.²⁰

Nadbiskup Teofilus Matulionis (1873.-1962.) godinama je djelovao kao svećenik u St. Peterburgu. Njegovu pastirsku ljubav Sovjeti su nagradili utamničenjem. Prvi put je tamnovao od 1923. do 1925., drugi put od 1929. do 1933. kad je već bio biskup. Po povratku u Litvu, biskup Teofilus Matulionis je bio glavni vojni kapelan. U jednoj od crkava u Kaunasu inicirao je neprekidno euharistijsko klanjanje. Godine 1943. postavljen je za biskupskog ordinarija u Kaisiadorysu. Od 1946. do 1956. opet je zatočen. Nadbiskup Matulionis bio je plemenita osoba, strpljiv i blag, i samo je težio da čini dobro. Ostao je jak i čvrst. Sovjetske vlasti nisu mu dopustile da se vrati svojim biskupskim dužnostima sve do smrti godine 1962.²¹

Adele Dirsyte (1909.-1955.) laikinja i učiteljica, u svijetu poznata po tome što je u Sibiru napisala molitvenik: "Marijo, spasi nas", koji je preveden na mnoge svjetske jezike. Adele Dirsyte spremno je sudjelovala u aktivnostima katoličke mladeži. Radila je kao novinarka i bila je jedna od vođa Litvanskoga katoličkog ženskog društva. Zbog aktivnog sudjelovanja u katoličkim djelatnostima Sovjeti su je 1946. godine osudili na 10 godina zatvora. U sibirskom koncentracijskom logoru, obavljala je teški rad, neprekidno je trpjela glad, ispitivanja i mučenja. Njezina duhovna smirenost, kršćanska mudrost i ljudska dobrota davale su snage drugim zatvorenicima. Ne mogavši trpjeti Adelin duhovni utjecaj, sovjetski dužnosnici su je progonili na svaki mogući način i na kraju je umorili 1955.²²

Elena Spirgeviute (1924.-1944.) studentica, djevica mučenica, ubijena od sovjetske policije. Bila je poznata po svojoj

²⁰ D. Kuodyte, R. Stankevicius, *Isgelbeje pasauli - zydu gelbejimas Lietuvoje, 1941.-1944.*, Vilnius, 2001.

²¹ Vidi: V. Spengla, *Atlike pareiga*, Vilnius, 1997., str. 97-142.

²² Vidi: J. Burkus, *Musu dienos*, Vilnius, 2002., str. 170-176.

inteligenciji, vitalnosti, kao osoba koja poštuje starije i sluša duhovne savjete. Njezin dnevnik svjedoči o njezinom plemenitom unutarnjem životu, visokim idealima i dubokoj vjeri. U dnevniku je napisala: "Sretna je osoba koja voli Krista. Kako je ona divna tada! Istinska ljudska sreća je Krist. Kad bi ga svi voljeli, onda ne bi bilo nesretnih."²³

Zaključak

Razdoblje sovjetske vlasti ostavilo je duboke rane na život litvanskog naroda. Osim mučeništva i stradanja za vjeru, zamijećene su i negativne pojave u društvu: pragmatizam, hedonizam, površno poznavanje kršćanske vjere, nedostatak odgovornosti i korupcija.

Glavni smjer pastoralnog djelovanja litvanske Crkve danas je vjerska poduka djece, mladih i odraslih. Ona se također brine o duhovnim potrebama obitelji, novim duhovnim zvanjima i neprekidnom usavršavanju znanja svećenika. Osim toga, ona se nastoji baviti karitativnim i socijalnim radom te uključivati što veći broj laika u različita područja pastoralnog rada.

Dok svijetom vlada kultura smrti, Crkva priprema biskupe, svećenike i vjernike laike na borbu protiv negativnih pojava u društvu. Neke od tih negativnosti su: pokušaj pobijanja etičkih načela, uklanjanje duha kršćanskog života iz društva i potiskivanje bitnih pitanja ljudskog postojanja. Često se iza tih negativnosti mogu nazreti financijski interesi određenih interesnih skupina. Stoga bitka neće biti laka ni danas ni u budućnosti.

Nada postoji u činjenici da se u društvu može zamijetiti istinsko duhovno traganje. Ne samo kod starijih ljudi već i kod mladih uočava se nezadovoljstvo zbog potrage samo za materijalnim blagostanjem i prihvaćanjem kulture smrti. Istinsko iskazivanje duha Evanđelja u životu pripadnika klera i vjernika svakako je i danas kvasac koji omogućuje da se dodirnu srca nevjernika i onih koji su se udaljili od vjere. To je ono što ulijeva nadu i pouzdanje kad se razmišlja o budućnosti Litve.

(Prijevod s engleskog: *prof. Jadranka Krajinović*)

²³ http://www.lcn.lt/kaunas/liudytojai/elena_beatal.html, 2004.03.30.

Literatura:

1. *Arhivyskupo Sigito Tamkeviciaus sveikinimas Lietuvos jaunimui*, u: Baznycios zinios, Kaunas, 2000., br. 11.
2. Burkus J., *Musu dieneos*, Vilnius, 2002.
3. Jonas Paulius II, Lietuvoje, Vilnius 1994.
4. Jo Eminencija kardinolas Audrys Juozas Backis atsako i "Omni Laiko" skaitytoju klausimus, u: [http://www.omni.lt/?i\\$9359_26002\\$z_137634](http://www.omni.lt/?i9359_26002z_137634).
5. Kataliku zinynas, Vilnius, 2004.
6. Kuodyte D., Stanevicius R., *Isgelbeje pasauli - zydu gelbejimas Lietuvoje 1941-1944.*, Vilnius, 2001.
7. *Lietuvos II Eucharistinis kongresas*, Kaunas, 2000.
8. Lietuvos Vyskupu konferencija, *Evangelizacijos ir sielovados programos projektas*, u: Baznycios zinios, Kaunas, 1996., br. 11.
9. *Lietuvos vyskupu kreipimasis del stojimo i Europos sajunga*, u: Baznycios zinios, Kaunas, 2003., br. 5.
10. Peskaitis A., Glodenis D., *Stuolaikintis religingumas*, Vilnius, 2000.
11. Spengla V., *Atlike pareiga*, Vilnius, 1997.
12. Streikus A., *Lietuvos vyskupai kankiniai sovietiniame teisme*, Vilnius, 2000.
13. *The Chronicle of the Catholic Church in Lithuania*, Chicago, 1981.
14. <http://www.lcn.lt>.
15. http://777www.lcn.lt/kaunas/liudytojai/elena_beata1.html.

THE PRESENT SITUATION OF THE CHURCH IN LITHUANIA

Summary

"Land of Martyrs and Confessors", that's how Pope John Paul II referred to Lithuania during his visit in 1993. In spite of 50 years of Communist atheistic propaganda, faith in God and a true spiritual feeling has remained in the Lithuanian nation. The Soviet period left deep wounds. Apart from the martyrs and confessors, we also see negative aspects of society: pragmatism, hedonism and a superficial knowledge of the Christian faith, lack of responsibility and corruption. In the presence of the death culture of secularism, the Church recruits bishops, priests and the faithful lay people to fight against the negative life tendencies of society. Hope exists in the fact that one can notice an authentic spiritual seeking in society. Not only with older people, but also with the youth one can notice a discontent to seek just materialistic well being or to follow the death culture.